

Non enim jam hominibus, sed Deo vivent, cum æquales Angelis facti fuerint. Immutabitur ergo caro et sanguis, et fiet corpus coeleste et angelicum. « Et mortui enim resurgent incorrupti, et nos immutabimur¹ : » ut et illud verum sit, quod resurget caro; et illud verum sit: « Quod caro et sanguis regnum Dei non possidebunt. »

XXXV. Ista fidei simplicitate et sinceritate lactati nutriamur in Christo, et cum parvuli sumus, majorum cibos non appetamus, sed nutrimentis saluberrimis crescamus in Christo, accedentibus bonis moribus et christiana justitia, in qua est charitas Dei et proximi perfecta et firmata: ut unusquisque nostrum de diabolo inimico et angelis ejus triumphet in semetipso in Christo quem induit. Quia perfecta charitas nec cupiditatem habet sæculi, nec timorem sæculi, id est, nec cupiditatem ut acquirat res temporales, nec timorem ne amittat res temporales. Per quas duas januas intrat et regnat inimicus, qui primo Dei timore, deinde charitate pellendus est. Debemus itaque tanto avidius appetere apertissimam et evidentissimam cognitionem veritatis, quanto nos videmus in charitate proficere, et ejus simplicitate cor habere mundatum, quia ipso interiore oculo videtur veritas: « Beati enim mundo corde, inquit, quia ipsi Deum vident⁴. » Ut in charitate radicati et fundati prævaleamus comprehendere cum omnibus sanctis, quæ sit latitudo, et longitudo et altitudo, et profundum; scire etiam supereminentem scientiam charitatis Christi, ut impleamur in omnem plenitudinem Dei³: » et post ista cum invisibili hoste certamina, quoniam volentibus et amantibus jugum Christi lene est, et sarcina ejus levis⁴. coronam victoriae mereamur.

¹ 1 Cor. xv, 52. — ² Matth. v, 8. — ³ Ephes. iii, 17-19. — ⁴ Matth. xi, 30.

S. AUR. AUGUSTINI

HIPPONENSIS EPISCOPI

DE CONTINENTIA

LIBER UNUS¹.

EXPLICAT VERSICULOS DUOS PSALMI 140: « PONE, DOMINE, CUS-
» DODIAM ORI MEO, ET OSTIUM CONTINENTIE CIRCUM LABIA
» MEA: NE DECLINES COR MEUM IN VERBA MALIGNA, AD EXCU-
» SANDAS EXCUSATIONES IN PECCATIS. » CAPTOQUE INDE
SERMONIS ARGUMENTO DOCET CONTINENTIE VIRTUTEM PRO
SUI OFFICII COERCENDAS HABERE LIBIDINES ET CORPORIS
ET ANIMI, ATQUE UNIVERSIM DELECTATIONIBUS CONCUS-
PISCENTIE, QUÆ DELECTATIONI SAPIENTIE ADVERSANTUR, CO-
HIBENDIS INVIGILARE. JUBET NE DE PROPRIIS VIRIBUS CON-
FIDAMUS PUGNANTES CONTRA CONCUSPISCENTIAM, QUÆ PER
LEGEM QUIDEM COGNOSCITUR, SED NON VINCITUR NISI PER
GRATIAM. SUPERBOS REPREHENDIT EXCUSATIONES VARIAS IN
PECCATIS AFFERENTES: QUO IN GENERE INQUIORES MANI-
CHEOS, QUI PECCATA SUA IN MALI NATURAM IN SE IPSIS
INSITAM REFEREBANT, OPEROSIUS REFELLIT, ET LOCUM
APOSTOLI GALAT. V, 16: « CARO ENIM CONCUSPISCIT ADVERSUS
» SPIRITUM, ETC. » QUO DEMONSTRATAS DUAS BONI ET MALI
NATURAS VOLEBANT, PERPERAM AB IIS HÆRETICIS INTELLEC-
TUM ESSE EX APOSTOLO EODEM EVINCIT.

I. DE VIRTUTE ANIMÆ, QUÆ CONTINENTIA NOMINATUR,
Satis convenienter et digne disputare difficile est: sed

¹ Scriptus circiter Christi annum 395. Augustino presbytero aut recens episcopo.

exiguitatem nostram sub tanti ponderis sarcina ille cujus hæc virtus magnum munus est, adjuvabit. Nam qui eam donat continentibus fidelibus suis, ipse dat sermonem de illa loquentibus ministris suis. Denique de re tanta, quod ipse dederit, locuturi, Dei donum esse continentiam primum dicimus et probamus. In libro Sapientiæ scriptum habemus, nisi Deus det, continentem esse neminem posse¹. Dominus autem de ipsa majore et gloriosiore continentia, qua a conjugali vinculo continetur, ait: « Non omnes capiunt verbum hoc, sed » quibus datum est². » Et quoniam ipsa quoque castitas conjugalis, nisi contineatur ab illicito concubitu, non potest custodiri; utrumque Apostolus donum Dei esse prædicavit, cum de vita utraque, id est, et conjugali, et ea quæ est sine conjugio, loqueretur, dicens: « Vel- » lem omnes homines sic esse sicut me ipsum: sed unus- » quisque proprium donum habet a Deo, alius sic, alius » autem sic³. »

II. Et ne in sola inferiorum partium carnis libidine continentia necessaria videretur a Domino speranda, etiam in Psalmo canitur: « Pone, Domine, custodiam ori » meo et ostium continentiae circum labia mea⁴. » In hoc autem divini eloquii testimonio, si os intelligamus sicut intelligere debemus, ibi posita continentia quantum sit Dei munus agnoscimus. Parum est quippe os corporis continere, ne aliquid inde quod non expedit per sonum vocis erumpat. Intus est enim os cordis, ubi sibi custodiam et ostium continentiae poni desideravit a Domino, qui verba illa dixit, nobisque dicenda conscripsit. Multa enim corporis ore non dicimus, et corde clamamus: nullum autem procedit rei alicujus ex ore corporis verbum, cujus est in corde silentium. Inde igitur quod

¹ Sap. viii, 21. — ² Matth. xix, 11. — ³ I Cor. vii, 7. — ⁴ Psal. cxl, 3'

non emanat, foris non sonat: quod vero emanat inde, si malum est, etsi non moveat linguam, inquinat animam. Ibi ergo ponenda est continentia, ubi et tacentium loquitur conscientia. Fit enim per ostium continentiae, ut non inde exeat quod etiam clausis labiis carnis vitam polluat cogitantis.

III. Denique ut apertius os interius, quod per illa verba significavit, ostenderet, cum dixisset: « Pone, » Domine, custodiam ori meo, et ostium continentiae » circum labia mea: » continuo subdidit: « Ne declines » cor meum in verba maligna¹. » Declinatio cordis quid est, nisi consensio? Nondum enim dixit: Quisquis in corde occurrentibus suggestionibus quorumque visorum nulla cordis declinatione consensit. Si autem consensit, jam corde dixit, etiamsi ore non sonuit: etiamsi manu vel qualibet corporis parte non fecit, fecit tamen quod cogitatione faciendum sibi esse jam statuit; divinis legibus reus, quamvis humanis sensibus absconditus; verbo in corde dicto, nullo facto per corpus admissio. Nequaquam vero membrum foris movisset in facto, cujus facti initium non intus præcessisset in verbo. Neque enim mendaciter scriptum est: « Initium omnis operis, ver- » bum. » Multa quippe homines faciunt ore clauso, quieta lingua, voce frenata: sed tamen nihil agunt corporis opere, quod non prius dixerint corde. Ac per hoc quoniam multa sunt peccata in interioribus dictis, quæ non sunt in exterioribus factis; nulla sunt autem in exterioribus factis, quæ non præcedant in interioribus dictis; erit ab utrisque puritas innocentiae, si circum interiora labia ponatur ostium continentiae.

IV. Propter quod etiam ipse ore proprio Dominus ait: « Mundate quæ intus sunt, et quæ foris sunt munda

¹ Psal. cxl, 3, 4.

» erunt¹. » Itemque alio loco cum Judæorum stultiloquia refutaret, quia calumniabantur Discipulis ejus non lotis manibus manducantibus : « Non quod intrat in os, inquit, coinquinat hominem, sed quod procedit ex ore, » hoc coinquinat hominem². » Quæ sententia si tota de ore corporis accipiatur, absurda est. Neque enim quem non coinquinat cibus, coinquinat vomitus. Cibus quippe in os intrat, vomitus ex ore procedit. Sed procul dubio priora verba pertinent ad os carnis, ubi ait : « Non quod » intrat in os, coinquinat hominem : » posteriora vero ad os cordis, ubi ait : « Sed quod procedit ex ore, hoc » coinquinat hominem. » Denique cum ab illo apostolus Petrus expositionem velut parabolæ hujus exquireret, ille respondit : « Adhuc et vos sine intellectu estis : non » intelligitis, quia omne quod in os intrat, in ventrem » vadit, et in secessum emittitur³. » Hic certe in quod intrat cibus, os carnis agnoscimus. In his vero quæ adjungit, ut agnosceremus os cordis, non sequeretur nostri tarditas cordis, nisi et cum tardis ambulare Veritas dignaretur. Ait enim : « Quæ autem procedunt de ore, de » corde exeunt : » tanquam diceret : Cum audis « De ore, » de corde intellige. Utrumque dico ; sed alterum ex altero expono. Habet os interius homo interior, et hoc discernit auris interior : de hoc ore quæ procedunt, de corde exeunt, et ea coinquinant hominem. Deinde jam relicto oris nomine, quod potest et de corpore intelligi, apertius quid dicat ostendit : « De corde enim exeunt, inquit, » cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, » furta, falsa testimonia, blasphemias : hæc sunt quæ » coinquinant hominem. » Nihil est certe istorum malorum, quæ perpetrari etiam membris corporis possunt, quod cogitatio non antecedit mala, et coinquinet homi-

¹ Matth. xxiii, 26. — ² Id. xv, 11. — ³ Ibid. 16.

nem, etiamsi aliquid impediatur ne subsequantur opera flagitiosa et facinorosa membrorum. Si enim quia potestas non datur, vacat manus ab hominis interfectione, numquid ideo mundum est ab scelere cor homicidæ? Aut si rem subripere alienam non ut quis vult potest, numquid ideo in ipsa voluntate fur non est? Aut si casta est, quam vult adulterare non castus, ideo eam non est in corde mœchatus? Aut si meretrix non inveniatur in fornice, ideo qui eam quærit, non fornicatur in mente? Aut si cupienti per mendacium lædere proximum, tempus vel locus desit, ideo falsum testimonium non ore interiore jam dixit? Aut si quisquam homines timens, non audeat lingua carnis sonare blasphemiam, ideo non est hujus criminis reus, qui dicit in corde suo : « Non est » Deus¹? » Ita cætera mala facta hominum, quæ nullus agit corporis motus, quæ nescit ullus corporis sensus, reos suos occultos habent; quos etiam solus inquinat in cogitatione consensus, id est, oris interioris verbum malignum. In quod timens ille declinari cor suum, ostium continentia circum labia oris hujus poni poscit a Domino, quod contineat cor, ne declinetur in verba maligna² : contineat autem, non sinendo cogitationem procedere in consensionem; sic enim secundum præceptum apostolicum, non regnat peccatum in nostro mortali corpore, neque exhibemus membra nostra arma iniquitatis peccato³. A quo præcepto implendo utique alieni sunt, qui ob hoc ad peccandum membra non movent, quia potestas nulla permittitur : quæ si adsit, protinus ex membrorum velut armorum motibus, quis in eis intus regnet, ostendunt. Proinde quantum in ipsis est, membra sua exhibent arma iniquitatis peccato : quia hoc volunt, quod propterea non exhibent, quia non possunt.

¹ Psal. xiii, 1. — ² Id. cxi, 4. — ³ Rom. vi, 12, 13.

V. Ac per hoc illa quæ genitalibus membris pudicitia refrenatis, solet maxime ac proprie continentia nominari, nulla transgressione violatur, si superior continentia, de qua jam diu loquimur, in corde servetur. Propterea Dominus cum dixisset: « De corde enim exeunt cogitationes » malæ¹: » deinde quid pertineat ad cogitationes malas secutus adjunxit: « Homicidia, adulteria, » et cætera. Nec dixit omnia; sed quibusdam exempli gratia nominatis et alia intelligenda commonuit. Quorum nihil est quod fieri possit, si mala cogitatio non præcesserit, qua intus instituitur, quod foris agitur; et ex ore cordis procedens, jam coinquinat hominem, etiamsi nulla facultate permissa foris per membra corporis non agatur. Posito igitur ostio continentiae in ore cordis, unde cuncta exeunt quæ coinquinant hominem, si nil tale inde permittatur exire, sequitur munditia qua possit jam gaudere conscientia; quamvis nondum sit illa perfectio, ubi non luctabitur cum vitio continentia. Nunc autem quandiu concupiscit caro adversus spiritum, et spiritus adversus carnem², sat est nobis non consentire malis quæ sentimus in nobis. Cum autem fit ista censensio, tunc exit ex ore cordis quod coinquinat hominem. Cum vero per continentiam censensio non tenetur, malum concupiscentiae carnalis, contra quod pugnat concupiscentia spiritalis, nocere non sinitur.

VI. Sed aliud est bene pugnare, quod nunc est, quando mortis contentioni resistitur; aliud adversarium non habere, quod tunc erit, quando mors novissima inimica destruetur³. Nam et ipsa continentia cum frenat cohibetque libidines, simul et appetit bonum ad cuius immortalitatem tendimus, et respuit malum cum quo in hac mortalitate contendimus. Illius quippe amatrix et

¹ Matth. xv, 19. — ² Galat. v, 17. — ³ 1 Cor. xv, 26 et 55.

spectatrix, hujus vero et hostis et testis est; et decus appetens, et dedecus fugiens. Non utique in cupiditatibus frenandis continentia laboraret, si nihil nos contra quod decet liberet, si nihil nostræ bonæ voluntati ex mala concupiscentia repugnaret. Clamat Apostolus: « Scio, » inquit, quia non habitat in me, hoc est, in carne mea, » bonum. Velle enim adjacet mihi, perficere autem bonum non inveno⁴. » Nunc enim fieri bonum potest, ut malæ concupiscentiæ non consentiatur: perficietur autem bonum, quando ipsa mala concupiscentia finiatur. Itemque idem Doctor gentium clamat: « Condelector » legi Dei secundum interiorem hominem; video autem » aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis » meæ⁵. »

VII. Hanc pugnam non experiuntur in semetipsis nisi bellatores virtutum debellatoresque vitiorum: nec expugnat concupiscentiæ malum, nisi continentiae bonum. Sunt autem qui legem Dei omnino nescientes, malas concupiscentias nec in hostibus deputant, eisque miserabili cæcitate servientes, insuper etiam beatos se putant, satiando eas potius quam domando. Qui vero per legem cognoverunt eas: (« Per legem enim cognitio peccati³: » et, « Concupiscentiam, inquit, nesciebam, nisi lex diceret: Non concupisces⁴: ») et earum tamen oppugnatione vincuntur, quia sub lege vivunt, qua jubetur quod bonum est, non et datur; non vivunt sub gratia, quæ dat per Spiritum sanctum quod per legem jubetur: his ideo subintravit lex, ut in eis abundaret delictum⁵. Auxit prohibitio concupiscentiam, eamque fecit invictam; ut accederet prævaricatio, quæ sine lege non fuit, etiamsi peccatum fuit. « Ubi enim non est lex, nec præ-

¹ Rom. vii, 18. — ² Ibid. 22. — ³ Id. iii, 20. — ⁴ Id. vii, 7. — ⁵ Id. v, 20.

» varicatio¹. » Ita lex gratia non juvante, prohibens peccatum, virtus est insuper facta peccati: unde ait Apostolus: « Virtus peccati lex². » Nec mirandum est, quod humana infirmitas etiam de lege bona vires malo addidit, dum ad ipsam legem faciendam de suis viribus fedit. Ignorans quippe Dei justitiam³, quam dat infirmo, et suam volens constituere, qua caret infirmus, justitiæ Dei non est subjectus, reprobus et superbus. Si autem lex factum prævaricatorem, tanquam ad hoc gravius vulneratum ut desideret medicum, tanquam pædagogus perducit ad gratiam; contra suaviter noxiam qua vincebat concupiscentia, Dominus dat suavitatem beneficam qua delectet amplius continentia, et terra nostra dat fructum suum⁴, quo pascitur miles, qui debellat Deo juvante peccatum.

VIII. Tales milites apostolica tuba isto sonitu accendit in prælium: « Non ergo regnet, inquit, peccatum in » vestro mortali corpore ad obediendum desideriis ejus; » neque exhibueritis membra vestra arma iniquitatis peccato: sed exhibete vos Deo tanquam ex mortuis viventes, et membra vestra arma justitiæ Deo. Peccatum enim vobis non dominabitur. Non enim estis sub lege, » sed sub gratia⁵. » Et alio loco: « Ergo, inquit, fratres, » debitores sumus non carni, ut secundum carnem vivamus. Si enim secundum carnem vixeritis, moriemini: » si autem spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis. » Quotquot enim Spiritu Dei aguntur, hi filii sunt Dei⁶. » Id ergo nunc agitur, quandiu est mortalis hæc vita nostra sub gratia, ne peccatum, id est, concupiscentia peccati (hanc enim hoc loco peccati nomine appellat), regnet in nostro mortali corpore. Tunc autem regnare

¹ Rom. iv, 15. — ² 1 Cor. xv, 56. — ³ Rom. x, 3. — ⁴ Psal. lxxvi, 7. — ⁵ Rom. vi, 12, 14. — ⁶ Id. viii, 12, 13.

ostenditur, si desideriis ejus obeditur. Est ergo in nobis peccati concupiscentia, quæ non est permittenda regnare: sunt ejus desideria, quibus non est obediendum, ne obedientibus regnet. Propter quod membra nostra non sibi usurpet concupiscentia, sed sibi vindicet continentia, ut sint arma justitiæ Deo, ne sint iniquitatis arma peccato: sic enim nobis peccatum non dominabitur. Non enim sumus sub lege, bonum quidem jubente, non tamen dante: sed sumus sub gratia, quæ id quod lex jubet faciens nos amare, potest liberis imperare.

IX. Itemque cum hortatur, ut non secundum carnem vivamus, ne moriamur, sed spiritu facta carnis mortificemus, ut vivamus; tuba utique quæ canit, bellum in quo versamur ostendit, et ut acriter dimicemus et hostes nostros mortificemus, ne ab eis mortificemur, accendit. Qui sint vero isti hostes, satis evidenter expressit. Quos enim a nobis voluit mortificari, ipsi sunt, scilicet opera carnis. Sic enim ait: « Si autem spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis. » Et ista quæ sint ut sciamus, eundem itidem audiamus ad Galatas scribentem et dicentem: « Manifesta sunt autem opera carnis, quæ sunt » fornicationes, immunditiæ, luxuriæ, idolorum servitus, veneficia, inimicitiae, contentiones, æmulationes, » animositates, dissensiones, hæreses, invidiæ, ebriitates, comessiones, et his similia, quæ prædico vobis, » sicut prædixi, quoniam qui talia agunt regnum Dei » non possidebunt. » Ipsum enim etiam ibi bellum, ut hæc diceret, ostendebat, et ad hos hostes mortificandos eadem cœlesti et spiritali tuba Christi milites excitabat. Supra enim dixerat: « Dico autem, spiritu ambulate, et » desideria carnis ne perfeceritis. Caro enim concupiscit » adversus spiritum, spiritus autem adversus carnem. » Hæc enim invicem adversantur, ut non ea quæ vultis

» faciatis. Quod si spiritu ducimini, non estis sub lege. » Ergo sub gratia constitutos vult istum adversus opera carnis habere conflictum. Et hæc opera carnis ut demonstraret, adjuuxit quæ supra commemoravi : « Mani- » festa autem sunt opera carnis, quæ sunt fornicationes, » et cætera, sive quæ commemoravit, sive quæ intelli- » genda commonuit, maxime adjiciens : « Et his similia. » Denique in hoc prælio adversus carnalem quodam modo exercitum velut aliam producens aciem spiritalem : « Fructus autem spiritus est, inquit, charitas, gaudium, » pax, longanimitas, benignitas, bonitas, fides, man- » suetudo, continentia : adversus hujusmodi non est lex. » Non ait, adversus hæc; ne sola esse putarentur : quam- » vis et si hoc diceret, omnia deberemus intelligere, quæ » ejusdem generis bona cogitare possemus, sed ait : « Ad- » versus hujusmodi; » et hæc scilicet et quæcumque » similia. Verumtamen quod in eis bonis quæ commemo- » ravit, ultimo loco posuit continentiam, de qua nunc dis- » putare suscepimus, et propter quam multa jam diximus, » præcipue voluit eam nostris mentibus inhærere. Ipsa » quippe in hoc bello valet plurimum, in quo adversus » carnem spiritus concupiscit; quoniam ipsas carnis con- » cupiscentias quodam modo crucifigit. Unde cum hæc » dixisset Apostolus, continuo subjecit : « Qui autem Jesu » Christi sunt, carnem suam crucifixerunt cum passioni- » bus et concupiscentiis¹. » Hæc est actio continentiae : » sic opera carnis mortificantur. Mortificant vero eos, quos » deficientes a continentia ad consensionem perpetrando- » rum talium operum trahit concupiscentia.

X. Ut autem a continentia non deficiamus, adversus » illas præcipue diabolicarum suggestionum insidias vigi- » lare debemus, ne de nostris viribus præsumamus. « Ma-

¹ Galat. v, 19-24.

» ledictus enim omnis, qui spem suam ponit in homine¹. » Et quis est iste nisi homo? Non potest ergo veraciter dicere, non se spem ponere in homine, qui eam ponit in se. Nam et hoc secundum hominem vivere, quid est nisi secundum carnem vivere²? Audiat ergo qui tali sugges- » tione tentatur, et si ullus ei Christianus sensus est, con- » tremiscat : audiat, inquam : « Si secundum carnem vixe- » rit, moriemini. »

XI. Sed quispiam dicturus est mihi aliud esse secun- » dum hominem, aliud secundum carnem vivere : quia » homo videlicet rationalis creatura est, et in eo rationalis » est animus, quo distat a pecore; caro autem est infima » et terrena pars hominis, et ideo secundum eam vivere » vitiosum est : propter quod ille qui secundum hominem » vivit, non utique secundum carnem, sed potius secun- » dum eam partem hominis vivit qua homo est, hoc est, » secundum spiritum mentis, quo pecoribus præminet. » Verum hæc disputatio valet fortassis aliquid in scholis » philosophorum : nos autem ut intelligamus Apostolum » Christi, libri christiani quemadmodum loqui soleant, » debemus advertere. Fides certe omnium nostrum est, » quibus Christus vivere est, hominem a Verbo Dei as- » sumptum, non utique sine anima rationali, sicut quidam » hæretici volunt; et tamen legimus : « Verbum caro fac- » tum est³. » Quid hic caro intelligenda est, nisi homo? » « Et videbit omnis caro salutare Dei⁴ : » quid potest in- » telligi, nisi omnis homo? « Ad te omnis caro veniet⁵ : » » quid est, nisi omnis homo? « Dedisti ei potestatem om- » nis carnis⁶ : » quid est, nisi omnis hominis? « Ex ope- » ribus legis non justificabitur omnis caro⁷ : » quid est, » nisi nullus justificabitur homo? Quod idem Apostolus

¹ Jerem. xvii, 5. — ² Rom. viii, 13. — ³ Joan. i, 14. — ⁴ Luc. iii, 6. — ⁵ Psal. lxiiv, 3. — ⁶ Joan. xvii, 2. — ⁷ Rom. iii, 20.

alibi exprimens manifestius : « Non , inquit , justificabitur homo ex operibus legis¹. » Corinthios quoque increpat dicens : « Nonne carnales estis , et secundum hominem ambulatis²? » Cum carnales eos dixisset , non ait : Secundum carnem ambulatis ; sed : « Secundum hominem : » quia et hoc quid voluit intelligi , nisi secundum carnem ? Nam utique si culpabiliter quidem secundum carnem , laudabiliter autem secundum hominem ambularetur , id est , viveretur , non exprobrans diceret : « Secundum hominem ambulatis. » Agnoscat homo opprobrium , mutet propositum , vitet interitum. Audi , homo , noli ambulare secundum hominem , sed secundum eum qui fecit hominem : ab eo qui fecit te , noli deficere nec ad te. Homo enim dicebat , qui tamen non secundum hominem vivebat : « Non quia idonei sumus » cogitare aliquid a nobis quasi ex nobismetipsis ; sed » sufficientia nostra ex Deo est³. » Vide si secundum hominem vivebat , qui veraciter ista dicebat. Admonens ergo Apostolus hominem , ne vivat secundum hominem , hominem Deo reddit. Qui autem non vivit secundum hominem , sed secundum Deum , profecto non vivit etiam secundum se ipsum : quia homo est et ipse. Sed ideo dicitur etiam secundum carnem vivere , cum ita vivit ; quia et carne sola nominata intelligitur homo , quod jam ostendimus : sicut sola anima nominata intelligitur homo ; unde dictum est : « Omnis anima sublimioribus » potestatibus subdita sit⁴, » id est , omnis homo ; et , « Septuaginta quinque animæ descenderunt in Ægyptum » cum Jacob⁵, » id est , septuaginta quinque homines. Noli ergo vivere secundum te ipsum , o homo : inde perieras , sed quæsitus es. Noli , inquam , vivere secundum

¹ Galat. II, 16. — ² I Cor. III, 3. — ³ 2 Cor. III, 5. — ⁴ Rom. XIII, 1. — ⁵ Deut. X, 22 ; Gen. XLVI, 15 ; Act. VII, 14.

te ipsum : inde perieras , et inventus es. Noli carnis accusare naturam , quando audis : « Si secundum carnem » vixeritis , moriemini¹. » Sic enim dici potuit , et verissime potuit : Si secundum vos vixeritis , moriemini. Nam diabolus non habet carnem , et tamen quia secundum se ipsum vivere voluit : « In veritate non stetit. » Quid ergo mirum , si secundum se ipsum vivens : « Cum loquitur mendacium , de suo loquitur²? » Quod verum de illo Veritas dixit.

XII. Cum ergo audis : « Peccatum vobis non dominabitur³ : » noli de te fidere , ut peccatum tibi non dominetur ; sed de illo cui dicit orans quidam Sanctus : « Itinera mea dirige secundum verbum tuum , et non » dominetur mihi omnis iniquitas⁴. » Etenim ne forte , cum audissemus : « Peccatum vobis non dominabitur , » nos ipsos extolleremus , et viribus nostris hoc tribueremus , statim hoc vidit Apostolus , atque subiecit : « Non » enim estis sub lege , sed sub gratia. » Gratia itaque facit , ut peccatum tibi non dominetur. Noli ergo de te fidere , ne multo amplius inde tibi dominetur. Et cum audimus : « Si spiritu actiones carnis mortificaveritis , » vivetis⁵, » non hoc tantum bonum spiritui nostro , quasi per se ipsum possit ista , tribuamus. Nam ne istum carnalem sensum spiritu mortuo potius quam mortificante saperemus , illico addidit : « Quotquot enim Spiritu Dei aguntur , hi filii sunt Dei⁶. » Itaque ut spiritu nostro opera carnis mortificemus , Spiritu Dei agimur , qui dat continentiam , qua frenemus , domemus , vincamus concupiscentiam.

XIII. In hoc tam magno prælio , in quo vivit homo

¹ Rom. VIII, 13. — ² Joan. VIII, 44. — ³ Rom. VI, 14. — ⁴ Psal. CXLIII, 113. — ⁵ Rom. VIII, 13. — ⁶ Ibid. 14. Eugypius 194. Beda seu Florus ad Rom. VIII.

sub gratia, et cum bene pugnat adjutus, exultat in Domino cum tremore, non desunt tamen etiam strenuis bellatoribus, et operum carnis quamvis invictis mortificatoribus, aliqua vulnera peccatorum, propter quæ sananda quotidie veraciter dicant: « Dimitte nobis debita nostra¹: » contra eadem vitia, et contra diabolum principem regemque vitiorum, multo vigilantius et acrius ipsa oratione certantes, ne valeant aliquid mortiferæ suggestiones ejus, quibus instigat insuper peccatorem ad sua excusanda potius quam accusanda peccata: ac sic illa vulnera non modo non sanentur, verumetiam, etsi mortifera non erant, graviter et lethaliter infligantur. Et hic ergo cautiore opus est continentia, qua cohibeatur superbus hominis appetitus, quo placet sibi et non vult culpabilis inveniri, dedignaturque cum peccat convinci quod ipse peccaverit, non salubri humilitate suscipiens accusationem sui, sed excusationem potius ruinosam elatione conquirens. Ad hanc superbiam coercendam, continentiam petivit a Domino ille, cujus superius verba jam posui, et sicut potui, commendavi. Namque cum dixisset: « Pone, Domine, custodiam ori meo, et ostium » continentia circum labia mea; ne declines cor meum » in verba maligna²: » unde hoc diceret evidentius explicans: « Ad excusandas, inquit, excusationes in peccatis. » Quid enim malignius his verbis, quibus malum se negat, etiam de opere malo convictus quod negare non valeat? Et quoniam factum non potest tegere, nec benefactum potest dicere, et a se factum videt patere, quærit in alium referre quod fecit, tanquam inde possit auferre quod meruit. Nolens se esse reum, addit potius ad reatum, et sua excusando, non accusando peccata, ignorat non se poenam remove, sed veniam. Apud ho-

¹ Matth. vi, 12. — ² Psal. cxi, 3, 4.

mines enim iudices, quoniam falli possunt, quacumque velut purgare fallacia quod perperam factum est, prodesse aliquid videtur ad tempus: apud Deum autem, qui falli non potest, non est adhibenda fallax defensio, sed verax confessio peccatorum.

XIV. Et alii quidem qui sua consueverunt excusare peccata, fato se ad peccandum queruntur impelli, tanquam hoc decreverint sidera, et cælum prius talia decernendo peccaverit, ut homo postea talia committendo peccaret. Alii fortunæ malunt imputare quod peccant: qui omnia fortuitis casibus agitari putant; nec tamen hoc se fortuita temeritate, sed perspecta ratione sapere atque asseverare contendunt. Qualis ergo dementia est disputationes suas rationi tribuere, et actiones suas casibus subjugare? Alii totum quod male faciunt, in diabolum referunt: nec volunt cum illo habere vel partem, cum illum sibi occultis suggestionibus mala suasisse suspicari possint, se autem illis suggestionibus undecumque fuerint, consensisse dubitare non possint. Sunt etiam qui excusationem suam extendunt in accusationem Dei, divino iudicio miseri, suo autem furore blasphemi. Etenim adversus eum ex contrario principio inducunt mali substantiam rebellantem, cui non potuisset resistere, nisi substantiæ naturæque suæ partem eidem rebellanti contaminandam corrumpendamque miscuisset: et tunc se peccare dicunt, quando natura mali prævalet naturæ Dei. Hæc Manichæorum est immundissima insania, quorum machinamenta diabolica facillime veritas indubitata subvertit, quæ Dei naturam incontaminabilem atque incorruptibilem confitetur. Quid autem flagitiosæ contaminationis et corruptionis de istis merito non creditur, a quibus Deus, qui summe atque incomparabiliter bonus est, contaminabilis et corruptibilis creditur?